

Täysistunto

Torstai 17.6.2021 klo 18.15—18.31

3. Hallituksen esitys eduskunnalle avoimen datan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 74/2021 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 10/2021 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 10/2021 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Yleiskeskustelu. Esittelypuheenvuoro, edustaja Purra, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.23 **Riikka Purra ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tällä esityksellä on tarkoitus panna täytäntöön avointa dataa ja julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäyttöä koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin vaatimukset siltä osin kuin nyt voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö ei niitä vielä täytä. Sääntely kohdistuisi julkisen sektorin elinten hallussa oleviin tietoihin, julkisin varoin tuotettuihin ja tietovarastossa julkaistuihin tutkimusaineistoihin sekä tietyillä toimialoilla toimivien julkisyhteisöjen määräysvallassa olevien yritysten tietoihin silloin, kun yritys sallii tietojen käytön tai on velvollinen sallimaan sen. Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettuun lakiin ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin ehdotettavat muutokset koskisivat arvokkaita tietoaineistoja sekä tiheästi tai reaaliaikaisesti päivittyvää tietoa. Laissa eräitä yleishyödyllisiä palveluita tuottavien yritysten tiedon uudelleenkäytöstä säädetäisiin yleisesti tiedon esitysmuotoja, käyttöehtoja ja saatavuutta koskevista velvoitteista, joita sovelletaan, kun julkisyhteisöjen määräysvallassa olevien yritysten hallussa olevaa tietoa käytetään uudelleen taloudellisiin tai muihin tarkoituksiin. Laissa julkisin varoin tuotettujen tutkimusaineistojen uudelleenkäytöstä säädetäisiin esitysmuotoja, käyttöehtoja ja saatavuutta koskevista velvoitteista. Ehdotettavat säännökset perustuvat direktiivin velvoittavaan sääntelyyn.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä eräin huomautuksin ja ensimmäistä lakiehdotusta koskevin täydennyksin. Jäsenvaltioiden on saatettava avoimen datan direktiivin noudattamisen edellyttämä kansallinen lainsäädäntö voimaan viimeistään 17.7. tätä vuotta, mikä tekee tästä käsittelystä kiireellistä.

Valiokunta toteaa, että arvokkaita tietoaineistoja koskevaa sääntelyä on jatkossa vielä arvioitava suhteessa komission täytäntöönpanosäädöksiin arvokkaiden tietoaineistojen luettelosta sekä arvokkaiden tietoaineistojen julkaisemisen ja uudelleenkäytön järjestelyistä. Komissio ei vielä ole antanut näitä täytäntöönpanosäädöksiä, eikä tiedossa ole siis tarkkaa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 79/2021 vp

tietoa niiden antamisajankohdasta. Tämän puutteen vuoksi sääntelyn taloudellisista vaikutuksista ei ole valmistelun kuluessa voitu tehdä tarkkoja arvioita.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että direktiivin mukaan on mahdollista säätää siirtymäajasta arvokkaiden tietoaaineistojen maksuttomuudelle vapauttamalla määräajaksi tästä vaatimuksesta sellaiset julkisen sektorin elimet, joiden on tuotettava tuloja kattaakseen huomattavan osan julkisen tehtävänsä hoitamisesta aiheutuvista kustannuksista ja joiden budjettiin maksuttomuudella olisi merkittävä vaikutus. Jäsenvaltiot voivat vapauttaa nämä elimet velvoitteesta enintään kahden vuoden ajaksi täytäntöönpanosäädöksen voimaantulosta.

Edellytykset täyttäviä toimijoita ei kuitenkaan ole ollut mahdollista valmistelussa tunnistaa ilman arvokkaiden tietoaaineistojen luetteloa, minkä vuoksi esitykseen ei sisälly ehdotusta siirtymäajasta. Valiokunta katsoo, että kansalliseen liikkumavaraan kuuluva siirtymäaika tulee kuitenkin hyödyntää ja valmistella tarvittavat säännökset viimeistään, kun sääntelyä muutenkin uudelleenarvioidaan komission antamien täytäntöönpanosäädösten vuoksi.

Ehdotetuilla muutoksilla on mahdollisia vaikutuksia myös kuntien toimintaan joko niin, että kunta tai kuntayhtymä tuottaa ja ylläpitää arvokkaita tietoaaineistoja tai tiheästi päivittyvää tietoa, tai niin, että kunnan tai kuntien määräysvallassa on yrityksiä, joilla on asiakirjoja, joihin ehdotettu laki tulee sovellettavaksi. Valiokunta huomauttaa, että kuntien erilaiset valmiudet ja osaaminen luovat olosuhteet, joissa eri kunnilla sama lainsäädäntö voi olla helposti toimeenpantavaa tai suuri haaste. Kustannuksiin ja muihin vaikutuksiin vaikuttaa myös se, mikä on taho, joka vastaa myöhemmin nimitettävien tietoaaineistojen avaamisesta direktiivin vaatimusten mukaisesti. Hallintovaliokunta katsoo, että kuntavaikutukset tulee arvioida vielä uudestaan yhdessä kuntasektorin kanssa.

Arvoisa puhemies! Valiokunta haluaa kiinnittää huomiota myös turvallisuusnäkökulmaan. Vaikka salassapitovelvoitteen piiriin kuuluvat tiedot jäävät avattavan tiedon ulkopuolelle, on esimerkiksi kriittisen infrastruktuurin aloilla tärkeä huolehtia siitä, että avointen rajapintojen kautta ei voida yhdistää sellaisia tietoja, kuten sijaintitietoja, jotka voivat vaarantaa kansallista turvallisuutta. Valiokunta painottaa, että sääntelyn vaikutuksia tulee seurata ja arvioida myös osana laajempaa kokonaisuutta. Turvallisuusnäkökohtien huomioon ottamiseksi yhteistyö eri turvallisuusviranomaisten kesken on tiedon laajemman avaamisen myötä entistä tärkeämpää.

Arvoisa puhemies! Esityksessä saatetaan kansallisesti voimaan ne velvoitteet, jotka direktiivissä kohdistuvat julkisten yritysten hallussa oleviin asiakirjoihin, jotka liittyvät yleishyödyllisen palvelun tuottamiseen tietyillä toimialoilla, kuten energiahuollossa ja julkisessa henkilöliikenteessä. Julkisen yhteisön määräysvallassa olevan yrityksen, joka sallii hallussaan olevan yleishyödyllisen palvelun tuottamiseen liittyvän asiakirjan käytön kaupallisiin tai muihin kuin kaupallisiin tarkoituksiin tai jonka on sallittava hallussaan olevan asiakirjan käyttö esimerkiksi lainsäädännön tai kansainvälisten sopimusten takia, on noudatettava ehdotettuja säännöksiä asiakirjan käytön ehdoista ja asiakirjan antamisen tavoista ja tietojen antamisesta perittävistä maksuista. Ehdotettu laki ei itsessään velvoita yrityksiä sallimaan asiakirjan käyttöä kaupallisiin tai muihin tarkoituksiin.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan olennaista nyt ehdotetun sääntelyn näkökulmasta on, onko asiakirjan uudelleenkäyttö de facto sallittua. Tätä kysymystä ei tulisi arvioida tarkastellen yksinomaan tietyn lainsäädäntökokonaisuuden tavoitteita tai perusteluita. Kansallisesti ei myöskään ole mahdollista rajoittaa direktiivin säännösten soveltami-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 79/2021 vp

salaa siten, että uudelleenkäyttö katsottaisiin sallituksi vain tietyissä tilanteissa. Julkisessa määräysvallassa olevan yrityksen tulisi siis tapauskohtaisesti arvioida, salliiko se toiminnassaan asiakirjojen julkisuuden.

Arvoisa puhemies! Ehdotus ei sisällä muutoksia asiakirjojen salassapitoa koskevaan sääntelyyn, eikä se siis vaikuta esimerkiksi liikesalaisuuksien suojasta säädettyyn. Ehdotettua sääntelyä ei sovelleta asiakirjoihin, joiden saatavuutta on rajoitettu muun muassa liikesalaisuuksien, valtion turvallisuuden tai henkilötietojen suojelemiseksi tai muusta vastaavasta syystä.

Tämäkin hallintovaliokunnan mietintö on yksimielinen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia kattavasta esittelystä.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 74/2021 vp sisältyvien 1.-4. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.